

โครงการสูงวัยกินดี สุขกาย ใส่ใจฟ.ฟัน อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช
ปีงบประมาณ ๒๕๖๘

หลักการและเหตุผล

ปัญหาสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุถือเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญ เนื่องจากมีผลโดยตรงต่อระบบบดเคี้ยว ส่งผลกระทบต่อภาวะโภชนาการ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญต่อสุขภาพร่างกาย พบว่าปัญหาหลักประการหนึ่งคือ การสูญเสียฟัน ทำให้ไม่สามารถบดเคี้ยวอาหารได้ ซึ่งผู้สูงอายุเป็นวัยที่ร่างกายต้องการอาหารเพื่อซ่อมแซมสุขภาพ ปัญหาดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิต ดังนั้นการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้สูงอายุที่ถูกต้องจึงถือเป็นเรื่องที่สำคัญ การที่สุขภาพช่องปากสะอาดจะลดความเสี่ยงที่จะติดเชื้อ โดยเฉพาะปัญหาปอดติดเชื้อจากการสำลักซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้เสียชีวิตได้ การดูแลสุขภาพช่องปากที่ดีจึงช่วยให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุขและส่งผลดีต่อสุขภาพโดยรวมได้ โดยกระบวนการส่งเสริมทันตสุขภาพกลุ่มผู้สูงอายุของกลุ่มภารกิจด้านบริการทันตกรรม โรงพยาบาลสิชล ที่ผ่านมามีการให้บริการตรวจคัดกรองสภาวะช่องปากและให้บริการทันตกรรมแก่ผู้สูงอายุ ซึ่งพบว่าในปี ๒๕๖๖ มีอัตราผู้สูงอายุได้รับการตรวจช่องปากร้อยละ ๑๓.๘๐ อัตราผู้สูงอายุได้รับการทันตกรรมร้อยละ ๑๑.๔๖ และอัตราผู้สูงอายุใส่ฟันเทียมตามความจำเป็นร้อยละ ๓.๐๘ ซึ่งจากผลการเข้าถึงบริการทันตกรรมดังกล่าวของผู้สูงอายุ ทำให้เห็นว่าผู้สูงอายุที่เข้ารับบริการทันตกรรมมีน้อย มีผู้สูงอายุที่ยังไม่ทราบสภาวะโรคต่างๆในช่องปากหรือความเสี่ยงต่างๆที่อาจจะเกิดขึ้นกับช่องปากของตนเองสูง และมีผลทำให้ผู้สูงอายุไม่เข้าใจและไม่มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาพช่องปาก

ทางกลุ่มภารกิจด้านบริการทันตกรรม จึงได้นำแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนมาปรับใช้ในกระบวนการทำงาน โดยเล็งเห็นความสำคัญและศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของประชาชนในชุมชนและสามารถประสานข้อมูลร่วมกับบุคลากรทางสาธารณสุข อีกทั้งยังสามารถดำเนินกิจกรรมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุขึ้น เพื่อออกคัดกรองสภาวะช่องปาก ให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุในชุมชน มีผลให้ในปี ๒๕๖๗ มีอัตราผู้สูงอายุได้รับการตรวจช่องปากเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๑๗.๕๑ อัตราผู้สูงอายุได้รับการทันตกรรมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๑๙.๗๘ และอัตราผู้สูงอายุใส่ฟันเทียมตามความจำเป็นเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๖.๔๑ ซึ่งถือว่าการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนจากกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีผลสำเร็จ แต่เมื่อพิจารณาจากผู้สูงอายุที่เข้าถึงบริการทันตกรรมส่วนใหญ่เป็นกลุ่มติดสังคมและกลุ่มติดบ้าน ส่วนกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงหรือติดเตียง ยังมีอัตราการเข้าถึงบริการทันตกรรมน้อย ซึ่งผู้สูงอายุกลุ่มนี้มักมีอาการกลืนลำบากหรือสำลักง่าย ต้องให้อาหารทางสายยางหรือใส่ท่อช่วยหายใจ ปากแห้ง มีแผลในปาก การทำความสะอาดช่องปากและฟันต้องอาศัยเทคนิค หรืออุปกรณ์บางอย่างเป็นพิเศษ ผู้ดูแลจำเป็นต้องทำความสะอาดช่องปากและฟันของผู้สูงอายุให้ถูกวิธี เพื่อให้ผู้สูงอายุมีช่องปากที่สะอาด สดชื่น มีความรู้สึกรับประทานอาหารเพิ่มขึ้น ป้องกันการเกิดแผล ลดการติดเชื้อในช่องปาก เช่น เชื้อรา และลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรค เช่น ฟันผุ ปริทันต์

กลุ่มภารกิจด้านบริการทันตกรรม โรงพยาบาลสิชล จึงต้องการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ กระบวนการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง และกระบวนการคัดกรองสภาวะช่องปาก ให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากแก่ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงหรือผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เพื่อสนับสนุนให้ผู้สูงอายุและครอบครัวสามารถดูแลสุขภาพช่องปากได้อย่างถูกวิธีและเข้าถึงบริการทันตกรรมตามความจำเป็นเพิ่มมากขึ้น กลุ่มภารกิจด้านบริการทันตกรรม โรงพยาบาลสิชลจึงได้จัดทำโครงการสูงวัยกินดี สุขกาย ใส่ใจฟ.ฟัน อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ปีงบประมาณ ๒๕๖๘ ขึ้น

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากและส่งต่อในกรณีที่เป็นอย่างเร่งด่วน
๒. เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้ในการดูแลสุขภาพช่องปากอย่างถูกวิธี
๓. เพื่อให้อสม.ผู้ดูแลผู้ที่มีภาวะฟัฟงฟิงในเขตตำบลสีลมีความรู้ ทักษะในการดูแลสุขภาพช่องปาก ประเมินสภาวะช่องปากผู้ที่มีภาวะฟัฟงฟิง และส่งต่อในรายที่มีปัญหารุนแรงได้
๔. เพื่อให้ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก ความรู้ ทักษะในการดูแลสุขภาพช่องปากอย่างถูกวิธี

กลุ่มเป้าหมาย

- กิจกรรมที่ ๑. ผู้สูงอายุอำเภอสีล ๑,๐๐๐ คน
- กิจกรรมที่ ๒. อสม.ผู้ดูแลผู้ที่มีภาวะฟัฟงฟิงในเขตตำบลสีลจำนวน ๕๐ คน
- กิจกรรมที่ ๓. ผู้สูงอายุในโรงเรียนต้นแบบ ๕๐ คน

วิธีการดำเนินการ

๑. ขั้นเตรียมการ

- ๑.๑ กลุ่มภารกิจด้านบริการทันตกรรม โรงพยาบาลสีล จัดทำโครงการสูงวัยกินดี สุขกาย ใส่ใจฟัน อำเภอสีล จังหวัดนครศรีธรรมราช ปีงบประมาณ ๒๕๖๘และขออนุมัติโครงการ
- ๑.๒ ประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินโครงการภายในกลุ่มภารกิจด้านบริการทันตกรรม
- ๑.๓ ประสานงานกับทีมสหวิชาชีพในโรงพยาบาล รพ.สต. อสม.เขตตำบลสีลและรพ.สต.ต้นแบบ เพื่อชี้แจงการดำเนินโครงการ นำเสนอกระบวนการทำงาน ค้นหาปัญหาสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ และหาแนวทางแก้ปัญหาร่วมกัน
- ๑.๔ เตรียมเอกสารในการดำเนินโครงการ (แบบบันทึกการตรวจสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ, แบบบันทึกการมารับบริการทางทันตกรรมของผู้สูงอายุ, อุปกรณ์การทำความสะอาดสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ, คู่มือการประเมินสุขภาพช่องปากและการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ ของอาสาสมัครสาธารณสุข)

๒. ขั้นดำเนินงาน

- ๒.๑ ดำเนินกิจกรรมคัดกรองสุขภาพช่องปากของผู้สูงอายุ อำเภอสีล
 - ตรวจสุขภาพช่องปาก ให้ทันตสุขศึกษา คำแนะนำในการดูแลสุขภาพช่องปากและการเข้ารับบริการทันตกรรมแก่ผู้สูงอายุทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม
- ๒.๒ ดำเนินกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างความรู้ ฝึกทักษะดูแลสุขภาพช่องปาก และประเมินสภาวะช่องปากผู้ที่มีภาวะฟัฟงฟิงแก่อสม.ผู้ดูแลผู้ที่มีภาวะฟัฟงฟิงในเขตตำบลสีล
 - ประชุมทีมเพื่อวางแผน กำหนดกิจกรรม และกำหนดวัน เวลา ในการจัดกิจกรรมอบรม อสม.ผู้ดูแลผู้ที่มีภาวะฟัฟงฟิงในเขตตำบลสีล

- จัดกิจกรรมอบรมพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะฟันผุโดยใช้คู่มือคัดกรองสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุในการออกเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุที่มีภาวะฟันผุ ฝึกทักษะการประเมินสภาวะช่องปาก ความเสี่ยงต่อการเกิดโรคในช่องปาก การทำความสะอาดช่องปากผู้สูงอายุที่มีภาวะฟันผุ และการส่งต่อผู้สูงอายุที่มีภาวะฟันผุที่มีปัญหาสุขภาพช่องปากรุนแรง
 - อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่ผ่านการอบรมออกคัดกรองสภาวะช่องปาก ให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากแก่ผู้สูงอายุที่มีภาวะฟันผุหรือผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะฟันผุเดือนละ ๑ ครั้ง จำนวน ๓ เดือน
- ๒.๓ ดำเนินกิจกรรมอบรมโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบส่งเสริมทันตสุขภาพโดยใช้โปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากในผู้สูงอายุ
- ประชุมทีมเพื่อวางแผน กำหนดกิจกรรม กำหนดวัน เวลา จัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบส่งเสริมทันตสุขภาพ
 - จัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบส่งเสริมทันตสุขภาพโดยใช้โปรแกรมความรู้ด้านสุขภาพช่องปากในผู้สูงอายุ
 - ตรวจสุขภาพช่องปากให้ผู้สูงอายุและนัดผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพช่องปากมารับบริการที่โรงพยาบาลหรือรพ.สต.ใกล้บ้านโดยทันตบุคลากร
 - เยี่ยมบ้านสำรวจพฤติกรรม การดูแลสุขภาพช่องปากแก่ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบส่งเสริมทันตสุขภาพโดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่ผ่านการอบรม

๓. ชั้นสรุปผล

- ๓.๑ สรุปผลการเข้าถึงบริการทันตกรรมกลุ่มผู้สูงอายุในเขตโรงพยาบาลและรพ.สต. อำเภอสีชล
- ๓.๒ สรุปผลความรู้และทักษะของอสม.ที่ผ่านการอบรมในการดูแลสุขภาพช่องปากผู้ที่มีภาวะฟันผุ
- ๓.๓ สรุปผลสภาวะช่องปากและพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพช่องปากผู้ที่มีภาวะฟันผุที่เข้าร่วมโครงการ
- ๓.๔ สรุปผลความรู้ ในการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมในโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบส่งเสริมทันตสุขภาพ
- ๓.๕ สรุปผลการตรวจสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบส่งเสริมทันตสุขภาพ
- ๓.๖ ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินโครงการ

ระยะเวลาดำเนินการ พฤษภาคม ๒๕๖๘ - กันยายน ๒๕๖๘

สถานที่ดำเนินการ

โรงพยาบาลสิชล, รพ.สต.ในอำเภอสิชล, ชมรมผู้สูงอายุต้นแบบส่งเสริมทันตสุขภาพ

งบประมาณ

งบประมาณจากเงินบำรุงของโรงพยาบาลสิชล ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๘ จำนวนเงิน ๑๙,๕๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นเก้าพันห้าร้อยบาทถ้วน) โดยจำแนกรายละเอียด ดังนี้

กิจกรรมที่ ๑ กิจกรรมตรวจสอบสุขภาพผู้สูงอายุโดยสหวิชาชีพและนักรักษาต่อเนื่องในกรณีจำเป็นอย่างเร่งด่วน
ใช้งบประมาณดังนี้

- ค่าเอกสาร / วัสดุอุปกรณ์	เป็นเงิน	๓,๐๐๐	บาท
	รวมเป็นเงิน	๓,๐๐๐,	บาท

กิจกรรมที่ ๒ กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างความรู้ ฝึกทักษะดูแลสุขภาพช่องปาก และประเมินสภาวะช่องปากผู้มีภาวะพึ่งพิงแก่สม.ผู้ดูแลผู้มีภาวะพึ่งพิงในเขตตำบลสิชล
ใช้งบประมาณดังนี้

- ค่าเอกสาร / วัสดุอุปกรณ์	เป็นเงิน	๓,๐๐๐	บาท
- ค่าสื่อทันตสุขภาพและสื่อรณรงค์โครงการ	เป็นเงิน	๓,๐๐๐	บาท
- ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม (มีโต๊ะ๓๕บาท*๕๐คน*๑มื้อ)	เป็นเงิน	๑,๗๕๐	บาท
	รวมเป็นเงิน	๗,๗๕๐,	บาท

กิจกรรมที่ ๓ กิจกรรมอบรมโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบส่งเสริมทันตสุขภาพ
ใช้งบประมาณดังนี้

- ค่าเอกสาร / วัสดุอุปกรณ์	เป็นเงิน	๔,๐๐๐	บาท
- ค่าสื่อทันตสุขภาพและสื่อรณรงค์โครงการ	เป็นเงิน	๓,๐๐๐	บาท
- ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม (มีโต๊ะ๓๕บาท*๕๐คน*๑มื้อ)	เป็นเงิน	๑,๗๕๐	บาท
	รวมเป็นเงิน	๘,๗๕๐,	บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๑๙,๕๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นเก้าพันห้าร้อยบาทถ้วน),

หมายเหตุ ถัวเฉลี่ยจ่ายทุกรายการและจำนวนคน

เจ้าหน้าที่การเงินของหน่วยงาน
ลงชื่อ.....
(นางสาวจันจิรา เมฆาวรรณ)
ตำแหน่งเจ้าพนักงานการเงินและบัญชีชำนาญงาน

การประเมินผล

๑. ติดตามข้อมูลผู้สูงอายุที่ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากและได้รับการบริการทันตกรรมจากฐานระบบรายงานและการส่งข้อมูล ๔๓ แห่งของจังหวัดนครราชสีมา(HDC)
๒. ประเมินความรู้ความเข้าใจจากแบบทดสอบก่อน-หลังการอบรมให้ความรู้และประเมินการทักษะการดูแลสุขภาพช่องปากผู้ที่มีภาวะฟุ้งฟิงที่ถูกต้องจากการสังเกตโดยทันตบุคลากร
๓. ประเมินสภาวะช่องปากและพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากผู้ที่มีภาวะฟุ้งฟิงจากแบบบันทึกการคัดกรองสภาวะช่องปากโดยอสม.
๔. ประเมินความพึงพอใจกิจกรรมคัดกรองสภาวะช่องปากและให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุโดยอสม.จากผู้ที่มีภาวะฟุ้งฟิงหรือผู้ดูแลผู้ที่มีภาวะฟุ้งฟิงจากแบบประเมินความพึงพอใจ
๕. ผลการทดสอบความรอบรู้ก่อน-หลังการอบรม แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ทัศนคติของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบส่งเสริมทันตสุขภาพ
๖. ประเมินผลการตรวจสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบส่งเสริมทันตสุขภาพ
๗. ประเมินผลพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบส่งเสริมทันตสุขภาพ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๑. ผู้สูงอายุได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากและเข้ารับบริการทันตกรรมมากกว่าร้อยละ ๒๐
๒. อสม.ผู้ดูแลผู้ที่มีภาวะฟุ้งฟิงที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพช่องปากของผู้มีภาวะฟุ้งฟิงที่ถูกต้องมากกว่าร้อยละ ๘๐
๓. ผู้ที่มีภาวะฟุ้งฟิงที่เข้าร่วมโครงการได้รับการคัดกรองสภาวะช่องปากและความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุโดยอสม.ร้อยละ ๑๐๐
๔. ผู้ที่มีภาวะฟุ้งฟิงที่เข้าร่วมโครงการมีสภาวะช่องปากที่ดีขึ้นมากกว่าร้อยละ ๕๐
๕. ผู้ที่มีภาวะฟุ้งฟิงที่เข้าร่วมโครงการมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพที่เหมาะสมมากกว่าร้อยละ ๗๐
๖. ผู้ที่มีภาวะฟุ้งฟิงที่เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อคัดกรองสภาวะช่องปากและให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุโดยอสม.อยู่ในระดับมากที่สุด
๗. ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบส่งเสริมทันตสุขภาพมีความรอบรู้ในการดูแลสุขภาพช่องปากผู้ที่มีภาวะฟุ้งฟิงในระดับดี
๘. ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบส่งเสริมทันตสุขภาพมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากที่เหมาะสมมากกว่าร้อยละ ๗๐

ตัวชี้วัดเชิงผลลัพธ์

ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการทันตกรรม มากกว่าร้อยละ ๕๐

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ผู้สูงอายุมีความรู้ สามารถดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
๒. ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึงพิงได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากและได้รับการรักษาทางทันตกรรมตามความเหมาะสม
๓. ลดความเสี่ยงการติดเชื้อในช่องปากของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง
๔. อสม.สามารถตรวจคัดกรองสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุและส่งต่อผู้สูงอายุในกรณีที่ต้องรักษาเร่งด่วนได้
๕. มีโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบส่งเสริมทันตสุขภาพเกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนและสามารถเป็นพื้นที่ชุมชนตัวอย่างนำร่องผู้สูงอายุให้แก่พื้นที่อื่นๆได้

ผู้รับผิดชอบโครงการ

กลุ่มภารกิจด้านบริการทันตกรรม โรงพยาบาลสิชล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

ลงชื่อ.....ผู้เขียนโครงการ
(นายสิทธิชัย ขุนทอง)

เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขปฏิบัติงาน

ลงชื่อ.....ผู้เสนอโครงการ
(นางชุดิกร ตัญญาพัฒนกุล)
ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ

ลงชื่อ.....ผู้เสนอโครงการ
(นายจรัส บุญญาญจน์)
ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสิชล

ลงชื่อ.....ผู้เห็นชอบโครงการ
(นายสำราญ ปิตากุลดิลก)
ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ

ลงชื่อ.....ผู้อนุมัติโครงการ
(นายดุขฎิ ดงตระกูลทรัพย์)
นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช